

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Het Leven Vande H. Maghet Geertrvyt Abdisse Tot Eisleben

Gertrudis <de Helfta>

T'Hantvverpen, [1607]

Vande deucht der ootmoedichey, ende van andere dinghen die aen haer
hanghen. Dat XII. Capittel.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43080

milt wercken / gelijk doet mijn wtuerkozene
(sprekende van S. Geertruyt) die soo vast ghe-
woztelt is / en soo steunt op mijne boozsinnig-
heyt / datter niet en is oft sy en vertrouwt vade
oerbloedicheyt van mijn goetheyt te vercry-
ghen / waer om oock ick haer niet en sal wey-
gheren / dat sy van my begheert.

Vande deucht der ootmoedicheyt, ende van an-
dere dinghen die aen haer hanghen.

DAT XII. CAPITTEL.

Onder andere deuchden met de welke de
se heylighe Maghet van Godt seer wtne-
melijck als met eenige sterren is verciert ghe-
weest / waer deur sy oock een tweerdighe woon-
plaetse Godts geworden is / soo heeft de deucht
van ootmoedicheydt claerder als alle ande-
re in haer gheschenen / als in een groot vat
van alle gratien / ende behaerplaetse aller
deuchden. Want haer dochte dat sy de gauen
Godts soo onweerdich was / soo dat sy geen-
sins haer heeft kunnen laten boozstaen / dat sy
yet ontfanghen hadde booz haer / dat is tot
haer boozderinge: maer dat sy alleenlyck door
de Goddelijcke ghenckenisse was als een gote
deur de welke de gratie en gisten Godts vloey-
den tot syn wtuerkozen: en dat principaelijck
om dat sy daerse (ghelyck haer dochte) de on-
draackbaerste ende onweerdichste was / de ga-
uen Godts te bergheefs ende sonder vruchten
ontfinc: wtghendomen nochtans / dat sy de
selfste gauen Godts eensdeels met schrift / eens-
deels met woorden socht mede te deplen tot pro-
fyt van haren euen naesten. Ende dit dede sy
met sulcken betrouwen tot Godt / met sul-
ken

ken vuer bande goddelijcke eere / met sulcken
 ootmoedicheydt op haer ſeluen fiende / dat ſy
 ſomtwijlen van haer ſeluen peysde ende ſeyde:
 Alwaert dat ic naer de doot om mijn miſdaet
 ghepijnticht werde inde helle / ſoo ſal ick mi
 noch verheughen / dat Godt de Heere van an-
 dere menſchen door mijnen arbeyt / ofte an-
 derſins gheert worde. Sy en kende niemant
 ſoo ſnoode of ſy en docht dat de gratien Godts
 bruchtbaerlijcker in hem waren als in haer.
 Nochtans en heeft ſy nimmermeer de gauen
 Godts ontloopen / maer van ſelfs offerde ſy
 haer als ghereet om alle ſyn gauen te ontfan-
 ghen / om die namaels tot profijt van haren
 naeſten te beſteden / want ſy die meer meynde
 booz hem / als booz haer ſeluen ghegheuen te
 worden / hoe wel ſy lieden alleenlijck deur haer
 inbloedinghe / de ſelue ontfangen hadden. En
 hier in en kende ſy niet dat hare was / als
 alleenlijck die inbloedinghe. Ick laetet ſtaen
 dat ſy haer ſeluen yet toegheſchreuen soude
 hebben / oock het minſte bande weldaden ende
 gauen Godts. Een is nochtans niet te ver-
 wonderen / dat ſy (ghelijck ick boozſept hebbe)
 alle de menſchen weerdigher als haer achte:
 naedemael ſy haer ſeluen door het licht der
 waerheyt ſonder eenighe ghebeynſtcheyt oore-
 deelde / haer achtende ooc de verworpenſte onder
 ſoodanighe / bande welke de Propheet ſeyt:
 Alle de lieden (al ofte ſy niet en varen) ſoo zijn
 ſy in ſijn regeuvoorrichheit, ende daer volcht:
 Als een cleyen ſtofken der aerden. want ghelijck
 een cleyen ſtofken ſchuyplende onder de ſchad-
 we van den ſtruyck van eenich verworpen
 binck / verborghen wort door den Sonnes
 ſchijn: ſoo begheerde ſy oock te ſchuyplen booz

de wtneemtheit vande gauen Godts / tot de
welcke sy haer onweerdigh achte ende daer
ouer als van die verbzeint : besorghende dat
die alleenlyck sonden kommen daer sy souden
betamen ende voegen / te weten tot sulcke die
Godt dooz syn toegheestinghe voozkoint ende
die hy rechtbeerdich ghemaect hebende met
syn hulpe naeuolcht : daerentusschen haer
seluen anders niet als de schult toeschrybende
waer dooz (ghelyck haer dochte) sy haer hadde
betoont ondanchbaer ende onweerdich booz de
aengenaemste gauen Godts. Ende daerom en
koste sy de milste gauen Godts t haerder glo-
rie by haer niet houden / maer sochte soo die
als ooc de gaefgunsticheit Godts selue / aen
andere kennelijck te maken. Aldus sprekende
in haer herre: ten sal seker niet betamē dat van
sulcken ouerbloedigē goedertierenheyt Godts
tynwaerts anders niet goets meer komme
als van my alleen / de verwozpenste sonderse.
Daerom ist gheschiet dat sy op eenen tyt rep-
fende / deut haer groote verwozpenheyt sprek-
de tot den heere / sepde: Och mynē heere / vnder
de principaelste miraculen / die ghy weret / soo
mynne ick dat dit een sonderling is / dat de aer-
de myn alderonweerdighste sonderse draeght.
Op welke woorden de heere / die verheft die
hen vernederen / lieffelyck ende minnelijck
antwoordende sepde: seer gheerne en te recht
soo gheeft v hem het aertrijc / om van v boeten
betreden te worden / aengesien dat alle den
mel selue met een onwtsprekelycke begheerte
berwacht die ghenoechelijcke ure / van weert
dich te wordē om v eens te dragen. O wonder-
lycke soeticheyt vande Soddelycke goetheit
die de siele soo veel te meer / tot hoogher

berheft / hoe sy dooz een ootmoedighe kenniffe
 haer seluen meer neerdrückt. Ende hoe wel sy
 ydele glorie seer hatende was / soo heeft sy die
 op deser boeghen eer versmaet / als bebochten.
 Om dit te verstaen : alst ghebeurde dat haer
 een gepeps van ydel glorie ouerquam / te wyle
 sy belich was met het gebedt ofte eenigh goet
 werck / soo en bocht sy daer niet teghen / denc-
 kende dat dese begheerte al te siechten saccke
 was om daer teghen te bechten / berfinadende
 van dat ingheuen (al oft sy daer in gheconsen-
 teert hadde) soo bekeerde sy dat om haer daer
 in te verootmoedighen / op dese maniere haet
 seluen vertroostende / ende by haer seluen denc-
 kende: Ist dat (seyde sy) yemant dit goet siende
 ghetrocken worde om naer te volgen / soo heeft
 de heere wt b ten minsten dese byzucht / dat hy
 van andere gheloeft wort / als ghy hem van
 uwen wegghen gheen byzichten en byzenght.
 Sy liet haer voozstaen / dat sy dooz sulcke
 wercken was inde kercke Godts / als een
 momaensicht in een huys / dat nergheens toe
 en dient / van om ten tyde van de byzichten
 aen eenen stock op eenen boom gheset te wor-
 den / om de boghelen te veriaghen / op dat de
 byzichten souden moghen behouden worden.
 Op dese maniere / om dat haer dochte / dat sy
 onnut was / vertrooste sy haer daer in dat sy
 ten minsten gestelt was tot profyt vā andere.
 Want sy hadde een grootē puer tot de ootmoe-
 dieheyt / waerom oock / hoe wel de viericheyt
 van een wonderlycke debotie en de soeticheyt
 vande goddelijcke vertroostinghen soo in haer
 herthoonden / datse niet en costen verborghen
 lighen / nochtans onder veel dinghen / die sy
 gheschauen heeft tot salicheyt van andere / soo
 heeft

Hoe sy
 de ydel
 glorie
 veruuan.

heeft sy achterghelaten die bequaemste getuy-
ghenissen van haer heylicheyt / ende dat dooz
haer eyghen ootmoedicheydt. Mohtans Godt
die de nieren ende de herten doozsoecht / die
heeft selue van haer getuygenisse gegent. Wat
als een denoot persoon op eenen sekeren tijdt
sude meeste viericheydt sijnder deuotie Godt
badt / soo heeft de Heere tot hem gheseyt. Weet
dat mijne wtbercozene / die ic booz my verciert
hebbe om ghemeynsamelyck in haer te woo-
nen / gheduerlyck besocht wort niet sulcken
soetichydt der deuotie als ghy nu doet. Dooz
dat dese beminde Godts inden Heere alleen
haer vertroostinghe gheboelt heeft / dat blijcht
ommers daer wt / dat sy van alle vergancke-
lycke en wereltse genochte een onwtspzeker-
lycke walginge hadde / want sy en en bont dat
gheenen troost in. Het welck hoe dat het den
genen die Godt beminnen / seer ghemeyn is be-
tuyght dien soeten beminder Godts S. Bern-
nart seggende: Die Godt bemindt die heeft een
walginghe van al / soo lange als hem ontro-
ken wort dien die hy bouen al begheert : Dit
zyn de woorzen van S. Bernaert. Het is een
ghebeurt aen dese wtuercozene Godts / dat sy
bemerckende de ydelheyt des menschelijck
ghenoechte / moede zijnde seyde tot den Heere
Ick en binde niet opder aerden dat my soude
kunnen vermaken / dan v mijnen beminsten
Heere. Op het welke de Heere antwoorde
ende ick seyde hy en binde niet inden Hemel
noch op de aerde / waer in ick my vermaken
sonder v / en alle het vermaken dat ic in v heb-
be / dat stelle ick in v dooz de liefde / ende dat
vermake ick my altydt in v met alle de ghemeyn-
daer in ic my vermaken: en hoe dat dit verma-
ky

VValgin-
ghe van
verganck-
kelijke
dinghen.

ken my soeter is/hoe het v oock byachtbariger
 is. Hier van gheeft Bernardus oock getuyge-
 nisse seggende: ghenomen dat de eere des Co-
 nings het oordeel bemindt / soo ist dat de lief-
 de des bypdegoms allenlijck bereyscht ver-
 gheldinghe der liefden en ghetrouwicheydt.
 Doozder hoe sochbuldigh en dicwils sy haer
 ghencerde met de gebeden ende waken meyne-
 ick ghenoech daer dooz claer te zijn/om dat sy
 noyt eenighe ghewoonlijcke ure des ghebedts
 ouergheslaghen en heeft: ten ware sy te bedde
 sieck lach / ofte bekommert was/arbejdende
 tot de salicheydt van haren euen naesten/ ter
 glozen Godts. Waerom oock de Heere haer
 gheduerlijck saluende in haer gebeden / met de
 olie bande binnenste verblijdinghe/ dooz de ge-
 durighe vertroostinghe van sijn teghenwooz-
 dicheydt / heeft haer veel stercker ende ghewel-
 diger gemaect tot de geestelijke oeffeninghe/
 dan haer de lichamelijke wel souden hebben
 connen maken. Sy onderhjel alle de infesse-
 len van haer oorden/ met sulcken byalicheydt
 des gemoets/ te weten/ter choozen te gaen/te
 basteren/ gemeyne wercken te doen/ en diergelijc-
 ken/ dat sy die noyt achter en liet/ten hadde ge-
 weest dat sy seer beswaert gheweest hadde. De
 oorzake hier van beschrijft S. Bernaert / seg-
 ghende: Och als peimant deur den smaech der
 liefden/ droncken gheworden is / van stonden
 aen is hy blijde tot allen arbeyt en pijn. Sy
 was een beminster van gherusticheyt der con-
 scientien ende sy hadde een bymoedicheyt des
 ghemoets/ soo dat sy niet en koste verdraghen
 yet dat dese soude verstoort hebben/ daerom ist
 dat sy wonderlijck is ghepresen gheweest van
 Godt/ aen eenen peusen persoon: Want als

Ghedue-
 richeyt
 int gebet.

Deur het
 ghebedt,
 sterckte
 ende vvaer-
 kerheyt.

De liefde
 Godts
 verfoetet
 al.

hy int bidden den Heere vragghde wat dat
 hem meest in syne beminde behaeghde : **De**
Vrijheyde Heere heeft geantwoort: De vrijheyde des herten.
des herte Dese woorden hy verwonderende/ als minder
 achtende dese gaue als hy wel behoort soude
 hebben/ soo heeft hy wederom tot den Heere ge-
 seyt/ ende ick Heere meynde dat dit v alderbe-
 hagelijest was boue andere/ te wete: dat sy nu
 dooz v gratie ghetomen was tot meerder ken-
 nisse haers selfs/ ende vieriger tot v gheworden
 was. **De Heere** antwoorde. Het is soo ghelyck
 ghy meynst / nochtans dese gratie des bymoed-
 dichepts is een middel/ ende is sulcken grooten
 ende costelycken goet / dat dooz haer sonder
 wysel de opperste volmaectheyt wort vercre-
 ghen/dooz dese wort dese myne wtverkozene tot
 allen uren bequaem om edelder ende edelder
 goet te ontfangen. Want sy en laet niet toe/dat
 haer herte niemers in hangē soude/ dat my sou-
 de tegenstaen/ oft waer deur te belet soude wor-
 den. **Wat** dese byghet ghebeurdet/datse noyt toe-
 en liet / yet hy haer te houden / dat sy niet van
 doen en hadde/ oft terstont oozlof begheerende/
 gaf sy dat aen andere / nochtans met sulcken
 onderschept/ dat sy altyt verkoos de ghebzeck-
 lykste/ende armste/ ende en nam hier in geen
 onderschept oft sy haer liefste vrienden waren/
 oft haer meeste vyanden. Als haer yet booz qua-
 te seggē/oft te doe dat veerdichde sy terstont af/
 op dat sy daer na inden dienst Godts oft inde
 oeffeninge des beschouwings niet en soude belet
 worden. Het welck hoe behagelijc dat het Godt
 was/is blyckelijck geworden dooz dese openba-
 ringhe. Als **S. Mechtildis** sangeresse sach den
 Heere sitten op eenen verheuen thoon / en dese
 syne wtverkozene ontrent hem wandelende/die
 was

Het ouer-
 vloedich
 yvech
 doen.

waer dat sy haer keerden / altydt aensach sijn
 aenschyn / hoe wel dat sy daerentusschen het ge-
 ne dat wterlyck is / te weten / de oeffeninge vant
 wterlyck leuen / die sy te doen hadde / seer blyte-
 lyck beneerstichde. Als dit S. Mechtildis sach /
 ende daerom niet weynigh verwodert en was /
 soo heeft sy gehoozt vanden Heere / dat hy seyde:
 De handelinghe van dese mijne wtgelesene / is in
 mijn tegenwoordicheyt ghelijck ghy siet / want
 sy wandelt altydt booz in / begheerende sonder
 ophouden / ende soeckende te kennen die opper-
 ste geliefte in ghynder herten / ende alsoo haest als
 sy die verstaen heeft / soo haest sy haer / om die
 niet die meeste neersticheyt te voldoen / noch daer
 mede en rust sy niet / maer sy bekeert haer ter-
 stont wederom / om wat anders te kennen / en
 dat wederom te voldoen / ende daerom is alle
 haer leuen / in eenen lof ende eere. Waer op sy
 antwoorde. Mijnen Heere ist dat haer hande-
 linghe sulcks is / hoe comt het dan / dat sy som-
 wijlen eens anders gebreken / en ouertredinge
 soo swaer oordeelt. De Heere heeft seer minne-
 lijk geantwoort / seggende: daerom ist certeyn /
 om dat sy niet en can ghelijden enige blecke in
 haer herte / soo en can sy oock niet gheen goet
 herte de gebreken lyden in heuren euen naesten.
 In haer cleeren ende anderen huyfraet / soo en
 sochte sy in geenderhande maniere (gelijck wel
 andere doen / niet sonder perijckel) eenighe ru-
 rijsheyt oft vertroostinghe / maer alleen den
 noot ende het profijt / ende een peder dinck had-
 de sy soo te lieuer in Godt / hoe sy meer daer deur
 verboordert wert tot de glorie Gods: waerom
 het schrijfsboeck / daer sy dickwils in schreef /
 ende den boeck daer sy dickwilder toeginck om
 te lesen / oft sekerlijck de boecken / daer de andere

Hoeda-
 nich de
 cleeren
 moeten
 zijn.

Hoe
 ende in
 vvat ma-
 nieren
 men de
 schepsele
 beminnē

dickwilder in lasen / oft die sy betuychde haer
 stichtelijcker te zijn / die hadde sy oock liever / om
 dat het schein dat sulcken dinck meer Godt
 diende / ende bekeert wert bouen andere tot sijn
 eere. Want sy en beminde niet dan om Godts
 wille / daerom oock de dinghen die meer dienden
 tot de liefde / tot Christus / ende sijn cere / die be-
 minde sy oock meest. Sy plochte alle dinghen
 soo te stieren tot de eere Godts / dat sy oock de
 weldaden / die haer van Godt ghegint waren /
 niet en gebuyckte booz haer / maer booz de cere
 Godts: waerom oock als sy yet wtgaf aen haer
 seluen / als des noot hebbende / soo was sy seer
 verblijt bouen maten / niet anders dan oft sy
 het selfste gheoffert hadde op den autae tot
 Godts glorie / oft dat sy dat den armen wtghe-
 repckt hadde: want sy beschoude den Heere in
 haer seluen / ende sy was bly / als sy hem in haer
 versien hadde. Waerom oft sy nu sliep / oft at /
 oft yet genackis oft ruste gaf aen haer lichaem /
 niet anders dan oft sy dat aen Godt ghedaen
 hadde / was sy verblijt. Want / gelijck ick gesept
 hebbe / sy sach Godt in haer / en wederom haer
 in hem. En daerom was sy blijde / om dat sy in
 haer hem ende haer moghte dienen ende goet
 doen / om sijnen wille: op dat soude mogen ber-
 vult worden dat banden Heere gheseyt is: Hee
 gene dat ghy eenen van mijnen minsten ghedaen
 hebt, dat hebdy my ghedaen. Want het dochte
 haer / dat sy was de minste / en de berwoyenste
 van alle de schepselen. Waerom al wat sy aen
 haer seluen bestede / meynde sy dat het selfste
 besteet wert aen de minste die aen Godt hoort.
 Maer hoe aenghenaem dat Godt dusdanighe
 deuotie was / dat is haer op dusdanige maniere
 vertoont geweest. Als sy eens op eenen tijt haer
 hooft

Hoe sy
 Godt in
 haer sel-
 uen ghe-
 mack aen
 dede.

hoofst beswaert met eenighen arbeeyt wilde ver-
 maken/ende dat sy daerom eenige specerijen in
 den mont nam: soo heeft de heere hem tot haer
 ghebogen door sijn goedertierenheydt/al oft hy
 van haer hadde willen ontfangen de soeticheyte
 des reucks/ hem gelatende al oft hy dien reuck
 van doen hadde gehad/ ende dat hy daer deure
 versterckt wert. Want eorts daer na hem op-
 rechende / gaf hy wt eenen al te soeten reuck/
 door sijnen asem / daer naer als met een blyde
 aensicht / al oft hy daerom gheglorieert hadde/
 sprack hy tot alle de heylighen: Siet wat nieuws
 dat ick nu van mijn bruyt ontfanghen hebbe.
 Nochtans hoe wel (gelyck ick gheseyt hebbe) sy
 dese de seninghe met haer seluen hadde. Soo ist
 dat dese heylige ongelijck meer blyschap geboel-
 de / soo wanneer sy eenighe dierghelycke wel-
 daet aen haren euen naesten hadde besteeet/dan
 wel eenighen breeckaert plochte te verheugen als
 hy van eenen penninc hondert marc vertreech.
 Sy hadde oock alle het hare soo ghemeyn met
 Godt / dat sy niet en begheerde te hebben dan
 sulcks als hy gaf. Waerom soo wanneer haer
 pet wert gegeven/dat sy soude ontfangē/ oft het
 uit cleeren ware oft dierghelycke / soo sy de keur
 hadde om sulcks te verkiesen/alst haer geliefde/
 soo en wilde sy niet verkiesen/ maer met gesloten
 oogen repcte sy haer hant wt om te ontfangē/
 te weten/met sulcken meyninghe / dat al dat
 Godt bestiert hadde dat sy soude hebben/dat sy
 dat soo deure sijn wtrepkinghe ende voorzienic-
 heydt op dese maniere ontfanghen soude. Soo
 dan sulcs als sy tot dier tijt ontfinc/ dat ont-
 finc sy met de meeste danckwillicheydt/al oft
 het haer van Godt hadde gegeven geweest. Eff-
 oft het beste oft het slechste haer ontmoete / soo

Goetda-
 dicheyde
 tot heure
 naesten.

Hetmoet
alle vande
handen
vande
voorsich-
ticheydt
Godts ge-
nomen
worden.

en verminde sy dat niet anders / dan oft haer
met de Goddelijcke handen hadde gegunt ghe-
weest. Ende dierghelijcken al wat haer te doen
stont / dat selde sy dus te wercke / haer meynin-
ge tot Godt bestierende. Ende sy hadde een ghe-
weldighe vertroostinghe daer in / dat syt al
Godts boozsichtigheyt toe schreef / alles ontfa-
ghende door sijn goetwillichste bestieringhe /
de welke sy al om in alles aensijende / was aen-
schouwende. Sy hadde dickwils medelijden
met de ongheluckicheyt der Joden ende heyde-
nen / om dat sy niet en souden mede deelachtigh
zijn van hun gauen die sy lieden van Godt ont-
fangen hadden. Doozts soo scheen in haer niet
luttel de deught der bescheydenheyt. Het welck
dickwils hier deur is gebleken. Want hoe wel
sy seer wys was / ende vol van sententië vande
H. Schryft / soo dat sy op een ure aen veel ver-
sheyden liyde antwoort gaf / die raet van haer
berochte / ende dat in verseyden saken / ende
dat met sulcken verstandicheydt / dat te ver-
wonderen was : nochtans inde saken die haer
belangden / soo int doen / als int laten / lietsse die /
ouermits haer alle groote ootmoedicheyt ende
aldermeeste bescheydenheyt / ondersoecken ende
oordeelen by andere : ende albus raet gebraecht
hebbende / soo ruste sy daer op soo saechtmoe-
delijck ende ootmoedelijck / dat selden haer soo
behaeghe het gene sy eerst boozgenomē hadde /
oft sy en volghde veel liever de meyninghe van
andere. Nu waert dat ick in besonder wilde
schrijven van alle haer deughden / ende die een
pder besonder prijsen / soo soude het boeck on-
matigh vallen. Laet dit ghenoech zijn dat alle
de deughden in haer claer zijn gheweest in op-
rechticheyt / als haer ghehoorzameheyt / matig-
heyt /

heyt/armheyt van geest/wijsheyt/sterckheyt/
 volstandicheyt/danckwillichheyt/ blyschap in
 missien te zijn/ende versmaetheyt des werelts/
 ende diergelycke meer andere. Want aengarn- Beschey-
entheyt
moedet
van de
deuchde.
 de de deughden / die wy bozen verhaelt hebben
 die hebben in haer soo claer ghescheneu/soo dat
 die genoegh te kennen geuen haer heylicheyt/al
 noeghen wy die andere ouer. Want de deught
 des beschepenthepds / vande welke wy eerst
 gancs gesproken hebben/de welke genoegh be-
 kent is te zijn een moeder van alle de deughde/
 die hadde haer ghemoet gansch beseten. Het be- Betroeg-
ven in
Godt.
 trouwen in Godt / welck is het grontsteunsel
 van alle andere deughden / ende aen het welck
 niet en wort gewepgert/datmen van Godt sou-
 de wenschen moghen/dat en heeft in haer nime- Ootmoed-
dicheyt.
 mermeer opgehouden/wat swaricheyt datter
 was. Nu dan oock de ootmoedicheyt / die een
 bewaerster is van alle de deughden / die hadde
 soo diepe wortelen ghemaect in haer herte: soo
 dat sy niet en ontwedder der bekozingen hadde
 connen wtgeroep worden. Ten laetsten de liefde Liefde.
 tot Godt ende haeren naesten/als Coninginne
 van alle de deughden / gelyck bouen gheseyt is:
 die heft haer heel van binnen ende van buyten
 beseten. Haer andere deughden moet ich om de
 roztheyt wille ouerslaen. Hoe wel waert/dat ick
 daer van begost te schryuen/ick meyne dat ons
 veel dringhen souden ontmoeten / die den leser
 moghelyck meer sichtighe by brengen sou-
 den / als walginghe: is die niet min te prissen
 souden zijn/ende te verwonderen/als die geseyt
 zijn. Maer ghelyck ick gheseyt hebbe/dese zijn
 genoegh om te bebestighen / dat dese werckho-
 ren maecht Godts/waerachtigh is gheweest een
 van die hemelen (ghelyck bouen S. Bernaers
 schryft).

(schryft) inden welcken de Heere rust / als in eenen ghesetten thoon.

Vande wonderlijcke cracht van haer woorden,
ende haer ghebedt.

DAT XIII. CAPITTEL.

O dat de H. Kercke både verstandige hemelen / te weten bande H. Apostelen singt: Dit zijn de hemelē inde welke ghy o Chryste woōt / deur wiens woorden ghy dondert / in wiens teekenen ghy blicksemt. Ende door de welke ghy dauwet de gratien / soo sal ick oock naer mijn vermogen soecken te toonen / hoe dat dese dyp dinghen oock ouer een comen met dese werkerhozene Godts. Ende op dat ick / om te beginnen / spreke bande cracht van haer woorden. Wy hebben altydt seker ghehouden / dat haer woorden selbon oft nimmermeer pdel wederom tot haer quamen. Want daer was sulcken cracht inme / datter weynigh gebonden werdē / diese niet deur en ginghen. Maer soo wat / oft daer sy henen wilde dat vercreegh sy deur haer woorden. Waer ouer dat men haer niet onbeguamelijck soude connen toeschryuen hebben dat van Eccles. De woorden van eenen wijzenman zijn als prickelen, ende als naghelen die diep ingheslaghen zijn. Maer om dat het broos bestant somtijlen schout te hoorzen de waerheydt met den geest der viericheyt wighesproken / soo ist gebeurt dat eene met de welke sy by was / die sy met herde woorden hadde vermaent / veroert wert: de welke als sy deur gebeden banden Heere sochte te vercrighen (als gelept zijnde deur toeghepaentheydt der goedertierenheydt) dat